

VID MISSFÖRHÅLLANDEN I BOENDEN FÖR ASYLSÖKANDE

Lathund, guide och tips för dig som bevittnar eller kommer i kontakt med asylsökanden som berättar om missförhållanden i boendet.

Det här dokumentet innehåller:

- Information om olika sorters boendeformer
- Migrationsverkets ansvar att tillhandahålla boende
- Vem som har ansvar för boendemiljön
- Rutiner för tillsyn samt egenkontroll
- Vanliga problem i boenden för asylsökande
- Steg för steg: checklista för att anmäla missförhållanden

Vilka olika boendeformer har Migrationsverket ansvar för att ordna till asylsökande?

- **Ankomstboende** är ett boende där asylsökande bor högst tillfälligt i väntan på att deras asylansökan ska bli registrerad. Dessa boende ligger ofta nära Migrationsverkets kontor och drivs i egen regi.
- **Tillfälliga boende** är upphandlade boenden där Migrationsverket köper både platsen och kringtjänster för driften.
- **Akut korttidsboende** är ett boende där asylsökande bor högst tillfälligt i väntan på att flytta till ett asylboende. Dessa boenden har ställts i ordning i en extraordinär situation då Migrationsverkets ordinarie ankomstboenden inte räckt till. Det kan vara i skolsalar, gymnastikhallar eller försvarets anläggningar.
- **Asylboenden (ABO)** kan se olika ut och vara allt från lägenheter till rum i studentkorridorer eller hotell. Asylboende drivs oftast av Migrationsverket.
- **Eget boende (EBO)** Som asylsökande har du rätt att välja ditt eget boende. Den som inte vill bo i Migrationsverkets boende kan välja att ordna en bostad på egen hand. Den som väljer att ordna sitt boende på egen hand får själv stå för boendekostnaden och Migrationsverket ansvarar INTE för boendesituationen.

Läs mer om Migrationsverkets olika boendeformer här: <https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Fastighetsagare-och-uthyrare/Bostader-for-asylsokande.html>

Olika former av asylboenden

Migrationsverket har ansvaret att erbjuda boende åt asylsökande som inte ordnar boende själv under tiden som deras asylärende utreds. Migrationsverket erbjuder olika typer av asylboenden, i huvudsak dessa:

- **Boende i lägenhet med självhushåll** innebär att Migrationsverket hyr lägenheter som oftast ligger i ett vanligt bostadsområde. En lägenhet innehåller flera platser.
- **Kollektivt boende** av typ studentboende med möjlighet till eget självhushåll är hyrda anläggningar som drivs i egen regi av Migrationsverket.
- Vid behov upphandlar och hyr Migrationsverket **tillfälliga boendeplatser** av privata aktörer i hotellbyggnader, vandrarhem, stugbyar med mera. Sådana boenden är med eller utan självhushåll. De kallas också tillfälliga boenden.

Vem har ansvar för boendemiljön på asylboende?

Asylboenden räknas som lokaler för allmänna bruk och omfattas av miljöbalkens bestämmelser, men är inte anmälningspliktiga. *Miljö- och hälsoskyddsnämnden i kommunen* har ansvar för tillsynen av dessa lokaler enligt miljöbalken och detta kan ske med olika tidsintervaller. Allt från 1 till 3 år mellan tillsynstillfällena är normalt.

Verksamhetsutövaren är ansvarig för att verksamheten och inomhusmiljön i lokalerna där verksamheten bedrivs är så bra att de boendes hälsa inte äventyras. Verksamhetsutövaren ska, enligt krav från miljöbalken, ha egenkontroller vilket innebär att de ska ha rutiner för att hitta, förebygga och åtgärda brister.

Vem är verksamhetsutövaren?

Det finns ingen klar definition i miljöbalken vem verksamhetsutövaren är, men enligt rättspraxis är det den som har de faktiska och rättsliga möjligheterna att vidta en åtgärd. Det kan vara ett juridiskt företag, en organisation eller en fysisk person.

För asylboende kan verksamhetsutövaren vara Migrationsverket, en fastighetsägare eller en leverantör som driver ett boende. Det kan vara en av dem eller alla. *Migrationsverket* ska se till att de bostäder som används åt asylsökande är i ett sådant skick och brukas på ett sätt så att människor som bor där inte utsätts för hälsorisker.

Fastighetsägare och *Leverantörer* ansvarar för att hindra och undanröja olägenheter för människors hälsa. Alla tre aktörerna har ansvar att bedriva egenkontroll.

Rutiner för tillsyn

Eftersom genomströmningen av människor är stor på ett asylboende och boendetätheten ofta är hög är det viktigt med rutiner för tillsyn. Belastningen på kök och hygienutrymme kommer vara större än normalt och kraven på ventilation, underhåll, materialval, städning och hygien är därför stora.

Bristfällig ventilation, städning, underhåll och tvätt i kombination med hög luftfuktighet och/eller höga temperaturer ökar risken för spridning av smittsamma sjukdomar, mögel- och skadedjursangrepp och i sin tur ohälsa hos de boende.

De boende har ingen möjlighet att välja sitt boende eller att hävda sina intressen och tillsyn bör därför prioriteras.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska även göra systemtillsyn det vill säga tillsyn av egenkontroll, där alla rutiner för egenkontrollen ska gås igenom.

Det kan vara bra att veta att dokumenterad egenkontroll inte är något krav enligt förordningen (1998:901) även om det rekommenderas. Tillsynsmyndigheten har dock, enligt 26 kap. 19 § miljöbalken rätt att begära att verksamhetsutövaren tar fram ett skriftligt egenkontrollprogram om detta anses nödvändigt.

Miljöbalken ställer krav på verksamhetsutövaren att ha egenkontroller och åtgärda brister. Om en verksamhetsutövare inte självmant åtgärdar bristerna kan det ställas krav från Miljö- och hälsoskyddsnämnden genom ett föreläggande. Både Migrationsverket, fastighetsägaren eller leverantören kan föreläggas beroende på vem som har de faktiska och rättsliga möjligheterna att åtgärda bristen.

Egenkontroll

Asylboenden omfattas av miljöbalkens regler om egenkontroll. Egenkontroll ska vara ett ständigt pågående och fortlöpande arbete där kontroller och åtgärder ska planeras för att förebygga och motverka hälsoproblem och skador på miljön.

Eftersom många människor på en liten yta med gemensamma utrymmen medför ett avsevärt slitage är det viktigt med regelbundna egenkontroller och rutiner för hur klagomål från boende tas om hand.

Information, instruktioner och skötsel av utrustning ska finnas på olika språk och det kan även vara bra att rent praktiskt visa hur olika saker fungerar.

Vanliga problem

Fuktskador är vanliga i framförallt äldre fastigheter och hög belastning eller felaktig eller ovarsam användning kan öka fukthalten i väggarna så pass att de vittrar sönder. All tillväxt av mögel och mikroorganismer är skadligt för människors hälsa och ska åtgärdas snarast. Även gamla fuktskador bör tas om hand.

Skadedjur kan förekomma på grund av bristfällig städning och avfallshantering. Det är verksamhetsutövarens ansvar enligt miljöbalken att bekämpa skadedjur tills de försvunnit. Det finns flera förebyggande åtgärder som kan förhindra skadedjur, t ex bra förvaring för kläder så att de inte behöver förvaras i resväskor eller på golvet.

Bristfällig städning är viktig att särskilja från slitage. För att underlätta bör ytskikt och golv vara av slitstarka material och lättstädade. Att inte övermöblera rum och se till så det finns bra förvaringsmöjligheter är också rekommenderat.

För hög eller för låg temperatur eller drag är en olägenhet för människors hälsa. Det ska vara minst 20 grader och max 24 grader normalt mätt med vanlig temperaturgivare (18 grader vid mätning av operativ temperatur). I korta perioder som t.ex. över sommaren kan 26-28 grader vara okej. För känsliga grupper gäller 2 grader högre för lägsta temperatur.

Kök i självhushåll måste hålla en rimlig standard och köksfläkt med rena filter är en viktig komponent. Slitage ska åtgärdas då skadade ytor och sliten utrustning är en grogrund för mikroorganismer. Anslag om handhygien och tillgång till flytande tvål och pappershanddukar är en förebyggande åtgärd för god kökshygien.

Ventilationen i lokaler med hög boendetäthet har hårda krav på sig. Det är svårt för de boende att själva undersöka luftomsättningen så detta bör göras regelbundet vid egenkontrollerna. Riktvärde för asylboende är 4 liter per sekund och person och i gemensamhetslokaler där många samlas samtidigt är riktvärdena 7 liter per sekund och person + 0,35 liter per sekund och kvadratmeter.

Anmäl missförhållanden i ditt boende

Det är viktigt att anmäla missförhållanden i ditt boende som inte åtgärdas. Följ **checklistan** nedanför. Kom ihåg att regler och lagar kan variera beroende på var du bor. Kontakta därför lokala myndigheter för exakt och uppdaterad information.

1. **Ta bilder och anteckna:** Ta bilder av felet och skriv ner vad som är fel. Det är bra att ha bevis och dokumentation för din anmälan.
2. **Kontakta Migrationsverket:** Om du bor i Migrationsverkets boenden och har frågor eller problem som rör din hyresrätt, kan du kontakta Migrationsverket. De kan ge råd och vägledning baserat på din situation.
3. **Kontakta hyresvärden:** Skicka ett brev eller mejl till din hyresvärd där du berättar om felet. Be hyresvärden att åtgärda problemet och ge dem rimlig tid att göra det.
4. **Kontakta hyresnämnden:** Om hyresvärden inte gör något åt felet kan du kontakta hyresnämnden. De kan hjälpa till att medla mellan dig och hyresvärden och fatta beslut om tvister.
5. **Kontakta miljöförvaltningen:** Om felet handlar om miljömässiga problem i din hyresrätt kan du kontakta miljöförvaltningen i kommunen. De övervakar och ser till att boendemiljön är hälsosam och följer miljöregler. **Kontakta Länsstyrelsen:** Om tidigare
6. åtgärder inte fungerar kan du kontakta Länsstyrelsen i regionen. De kan ha tillsyn över hyresvärdar och bostadsfrågor. Berätta för dem om problemet och vad du har gjort hittills.
7. **Följ instruktionerna:** Följ de instruktioner och riktlinjer du får från Migrationsverket, hyresnämnden, miljöförvaltningen och Länsstyrelsen. Samarbeta med dem för att få hjälp med problemet.
8. **Rättsliga åtgärder:** Om inget annat fungerar kan du överväga att ta rättsliga åtgärder. Det kan innebära att anlita en advokat och gå till domstol för att få ersättning eller få felet åtgärdat.

Bra länkar

Migrationsverket, om upphandlade boenden: <https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Fastighetsagare-och-uthyrare/Bostader-for-asylsokande.html>

Migrationsverket, om olika boendeformer: <https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Fastighetsagare-och-uthyrare/Bostader-for-asylsokande.html>

Folkhälsomyndigheten, om tillsynsvägledning om hälsoskydd i asylboenden:

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/t/tillsynsvagledning-om-halsoskydd-i-asylboenden-/?pub=108006>

Folkhälsomyndigheten, om tillsynsvägledning om hälsoskydd i asylboenden, frågor och svar:

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/miljohalsa-och-halsoskydd/tillsynsvagledning-halsoskydd/verksamheter/tillsynsvagledning-asylboenden/fragor-och-svar-om-asylboenden/>

Länsstyrelsen, ta kontakt med länsstyrelsen i din region: <https://www.lansstyrelsen.se/>

Hyresnämnden, om brister i bostaden behöver åtgärdas: <https://www.domstol.se/amnen/hyra-bostadsratt-och-arrende/hyra-av-bostad-och-lokal/bostadens-skick/om-brister-i-bostaden-behover-atgardas/>